

Številka: 900-87/16-2/590
Nova Gorica, 30. 3. 2017

PROJEKT ZDRAVA OBČINA ZA ZDRAVO SLOVENIJO KAZALNIKI ZDRAVJA V OBČINI KANAL OB SOČI

Spoštovane gospe svetnice in gospodje svetniki, spoštovani gospod župan,

projekt **Zdravje v občini** predstavlja nov vir informacij o ključnih kazalnikih zdravja v občini Kanal ob Soči, ki smo ga pripravili na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje v sodelovanju z nekaterimi drugimi institucijami. S **projektom** zajamemo vseh 212 med seboj zelo različnih slovenskih občin, tako da bodo zajeti vsi prebivalci - več kot 2 milijona. Za vsako občino so oblikovane tematske karte s prikazi kazalnikov, kratka publikacija ter tabela s podatki, tudi z možnostjo primerjav z upravnimi enotami in statističnimi regijami. Vsi izdelki so dostopni **prek spletne aplikacije** na naslovu **obcine.nijz.si**, kjer bodo vsako leto posodobljeni in dopolnjeni z novimi javnozdravstvenimi vsebinami in podatki, relevantnimi za vse občine. Tudi tokrat bomo po 31. marcu razgrnili/dodali posodobljene in nekatere nove podatke ter izsledke.

Na podlagi vseh dostopnih podatkih za zdaj lahko ugotovimo, da Občina Kanal ob Soči po vseh blaginjskih kazalnikih ter kazalnikih zdravja, obolenosti in umrljivosti ljudstva, sodi v prvo/zgornjo polovico med vsemi slovenskimi občinami, s pripisom, izboljšave so potrebne in nujne.

Namen projekta je, da izdelki **Zdravje v občini** postanejo orodje za vse deležnike in poklicane, ki se ukvarjajo s promocijo, varovanjem in krepitevijo zdravja ter preprečevanjem bolezni v lokalnem okolju, tam, kjer ljudje živijo in delajo. Še več, *Profil zdravja v občini* je možno šteti kot nekakšen pričetek velikega projekta prenove delovanja sistema primarnega zdravstvenega varstva na lokalni ravni, za katerega je soodgovoren tudi župan in »njegov« občinski svet, ima pa namen čim širše informiranosti v smeri skupnostnega pristopa in integrirane preventive.

V čem je bistvo?

Sami izdelki (*Profil zdravja v občini*) so oblikovani kot tematske karte s prikazi kazalnikov zdravja. Vsebujejo kratek tekst ter tabelo s podatki, seveda za vse občine posebej, za upravne enote in za statistične regije. Kazalniki zdravja so pravzaprav nabor 5 tematskih sklopov podatkov:

Prebivalci in skupnost; prikazujejo demografske in razvojne kazalnike občine (npr. stopnja razvitosti občine, staranje, stopnja delovne aktivnosti, ...), tudi blaginjske kriterije;
Dejavniki tveganja za zdravje; prikazujejo kazalnike o dejavnikih, ki vplivajo na zdravje (npr. kajenje, tvegano opijanje, prekomerna prehranjenost otrok, drugi tvegani vedenjski vzorci, ...);
Preventiva; prikazujejo kazalnike aktivnosti, usmerjenih v ohranjanje zdravja in preprečevanje bolezni (npr. odzivnost državljanov v preventivne in presejalne programe, mikrobiološka kakovost pitne vode, v prihodnje se bo vključevalo – tam kjer so, podatke kvalitete zraka – PM10, ...);
Zdravstveno stanje; so podatki, ki govorijo o oceni zdravja in prisotnosti določenih bolezni (bolniška odsotnost, vzroki obiskov ustanov zdravstvenega varstva, prejemniki zdravil proti povišanemu krvnemu tlaku, možganska kap, pomoč na domu in sosedska povezanost, ...);
Umrlijivost, prikazujejo umrljivost prebivalstva zaradi različnih vzrokov (splošna in prezgodnja umrljivost, zaradi bolezni srca in ožilja, zaradi raka, ...).

Ob branju dokumenta **Zdravje v občini** se moramo zavedati strokovnih omejitev tovrstnih prikazov, kajti recepta za pripravo popolnega nabora kazalnikov ni in vsak izbor ima svoje prednosti ter omejitve. Tudi tovrstne izbire temeljijo na več dejavnikih, od razpoložljivosti virov pa celo do (včasih) subjektivne presoje strokovnjakov. Zato smo se v interesu enostavnosti odločili, da preštejemo statistične značilnosti (zbirna mera) in jih prikažemo z rdečimi in zelenimi trikotniki na grafu kazalnikov. Žal pa je v majhnih občinah, zaradi same velikosti populacije ali pa redkosti pojava, veliko neznačilnih kazalnikov. Zato je vedno potrebno kompleksnost podatkov, kazalnikov in informacij obravnavati »v paketu« in celovito, kot npr. pojavnost in umrljivost zaradi raka je treba analizirati v intervalih na tri leta ali pa splošno umrljivost v intervalih na pet let, seveda v interesu korektnosti interpretacij in zanesljivosti podatkov (števil).

Temeljno vprašanje pri tem so seveda »osebni podatki« v podatkih, ki se jih lahko prikaže oziroma ki jih uporabniki potrebujejo (želijo videti). Pri tem je potrebno vedeti, da so eksperti na *bazah podatkov* zavezani vsem zakonskim določilom glede varovanja osebnih podatkov. Podatke lahko posredujejo le v primeru, da identitete posameznika ni mogoče razkriti. Pri agregiranih podatkih imamo (tudi NIJZ - enako kot SURS) pravilo, da se pri teritorialnih (»mikro«) enotah, ki so manjše od UE (torej občine ali naselja), avtomatsko zakrivajo vse celice, če je število primerov manjše od 5. Hitri pregled podatkov za občino Kanal, celo samo za rakavo obolenje mezoteliom, kaže, da bi morali zakriti kar nekaj let, kar pa bi seveda onemogočilo korektno interpretacijo podatkov. Za podatke, ki jih sicer redno dobivamo, denimo prav o mezoteliomu, smo hvaležni Registru raka, saj jih tam obdelajo avtorizirani za podatke, seveda po posebnih strokovnih postopkih. Tukaj poudarjamo potrebo, da se na Občinskem svetu posebej spregovori o pojavnosti - incidenci mezotelioma v širšem področju občine Kanal (najmanj še v občini Brda), da bi se s tem v zvezi izoblikoval nek zavezujoč javni predlog za višji, državni nivo. Kot je razvidno, so absolutne številke mezoteliomov nizke v primerjavi z drugimi raki. Kljub temu je to breme za lokalno populacijo posebnega pomena, saj poznamo vzroke in dinamiko. Za zmanjšanje tega bremena je potrebno predlagati, da se znotraj posebnega/novega državnega zdravstvenega programa omogoči vsem ljudem v tem okolju, ki so potencialno ogroženi (bili so poklicno izpostavljeni ali pa imajo neko obliko azbestne bolezni, pa ne rak ali mezoteliom), da se jih redno in dosledno spremlja ter sproti dokazuje, da NIMAJO (še) RAKA.

V vsakem primeru se moramo izogniti kakršnemu koli populističnemu ali pa površnemu razvrščanju občin samo na podlagi teh *Profilov*. Naš glavni namen je prikazati kazalnike področij, za katere menimo, da lokalna skupnost z določenimi ukrepi lahko prispeva k njihovemu izboljšanju. Od tod je **Profil zdravja v občini** podstat - orodje za uspešno sodelovanje ter koordiniranje pri skupnostnem pristopu in integrirani preventivi, zlasti za preprečevanje in obvladovanje kroničnih bolezni. Lahko bo pomoč pri umeščanju preventive in promocije zdravja v že obstoječe občinske strokovne in javne programe ali pa podstat za nove aktivnosti lokalne skupnosti za vzpostavitev pogojev za kakovostno zdravje in življenje denimo starejših in oseb s posebnimi potrebami (npr. skozi projekta "aktivno in zdravo staranje" ter "dolgotrajna oskrba").

Je torej spodbuda za SKUPNOSTNI PRISTOP in INTEGRIRANO PREVENTIVO ter razvoj CENTRA ZA KREPITEV ZDRAVJA v za to najbolj poklicani ustanovi, to pa je Zdravstveni dom z vsemi svojimi dislociranimi enotami.

doc. dr. Marko Vudrag, dr. med.,
predstojnik NIJZ Območna enota Nova Gorica